

تأثیر نمایش فیلم ویدیویی معاینات نورولوژی در آموزش دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شیراز در اولین روز ورود به بخش نورولوژی

مریم پورصادق فرد^{۱*}، علیرضا نیک سرشت^۲

۱. متخصص نورولوژی، استادیار، مرکز تحقیقات نورولوژی بالینی، گروه نورولوژی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران

۲. متخصص نورولوژی، دانشیار، گروه نورولوژی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران

• پذیرش مقاله: ۹۴/۱۱/۲۵

• دریافت مقاله: ۹۴/۱۱/۵

روند آموزشی کمک می نماید. در سطوح مختلف آموزش عالی از جمله آموزش پزشکی نیز استفاده از این روش می تواند بسیاری از مشکلات و خلاء های آموزشی را مرتفع نماید. در یک مطالعه که در سال ۲۰۱۲ بر روی دانشجویان پرستاری انجام شد میزان رضایت و پذیرش دانشجویان در آموزش آناتومی و فیزیولوژی بدن انسان بر پایه مشاهدات ویدیویی و آموزش به روش معمولی کلاسی مقایسه گردید. در این مطالعه گرچه نتیجه فرایند آموزشی در دو گروه معنادار نبود اما میزان پذیرش و رضایت دانشجویان در روش اول به مراتب بهتر و بیشتر بود(۱).

در سال ۲۰۱۴ مطالعه دیگری که بصورت پایلوت در سال‌ها ۲۰۱۱ و ۲۰۱۲ بر روی دانشجویان پزشکی انجام شده بود منتشر گردید. در این مطالعه برنامه آموزشی دانشجویان در بخش اطفال بصورت ۸ فیلم ویدیویی کوتاه مدت اجرا گردیده و دانشجویان توسط ۲ مشاهده‌گر مستقل قبل و بعد از این برنامه ویدیویی ارزیابی شده بودند. در انتهای مطالعه مشاهده شد که توانایی دانشجویان در ارائه مطالب مربوط به

استفاده هرچه بهتر از روش‌های نوین در سطوح مختلف آموزشی به ویژه آموزش عالی، یکی از مهمترین دغدغه های دست اندرکاران امور آموزشی است. همواره سعی بر این است که در این روش‌ها از امکانات موجود استفاده بهینه شده و امکان شرکت هر چه فعالتر فراگیران در امور آموزش فراهم گردد.

آموزش مبتنی بر نمایش فیلم ویدیویی (Video – Based learning) از جمله روش‌هایی است که اخیراً مورد توجه بسیار قرار گرفته است. اهمیت این روش به خصوص در رشته هایی که فراگیر باید علاوه بر آموزه های تئوری مهارت‌های عملی را نیز کسب نماید، نمود بیشتری پیدا می کند. زیرا در این روش می توان نمایش فیلم را بارها تکرار کرد تا مخاطب بتواند در صورت نیاز مهارت عملی مورد نظر را به طور مکرر مشاهده نماید. حال چنانچه مدرس مربوطه نیز در زمان مشاهده فیلم ویدیویی حضور داشته باشد امکان تبادل نظر و پرسش و پاسخ بین آموزش دهنده و آموزش گیرنده در هر قسمت از فیلم فراهم می گردد و این امر به پربارتر شدن

دانشجویان سال ششم پزشکی در دانشگاه علوم پزشکی شیراز یک دوره یک‌ماهه کارآموزی - کارورزی را در بخش نورولوژی می‌گذرانند و با توجه به تخصصی بودن این رشته و کوتاه بودن دوره فوق، سعی شده است که در کمترین زمان ممکن، بیشترین نتیجه‌گیری آموزشی حاصل گردد. به همین دلیل کلاس‌های فوق در روز اول ورود دانشجویان به بخش در هر ماه برگزار می‌گردد.

این روش آموزشی بارها در سطوح مختلف آموزشی کشورمان به کار گرفته شده است. به عنوان مثال در مطالعه ای که در سال ۱۳۹۳ در یکی از دبیرستان‌های پسرانه شیراز انجام شد، میزان تأثیر نمایش فیلم بر آموزش خوش بینی و کفایت اجتماعی دانش آموزان بررسی گردید. در این مطالعه نیمه تجربی، محتوای آموزشی طی ۲ جلسه بصورت فیلم در گروه مداخله ارائه گردید و سپس با گروه کنترل مقایسه شد. در بررسی نتایج تمام عوامل کفایت اجتماعی شامل مهارت رفتاری، مهارت شناختی، مهارت هیجانی و آمایه انگیزش و انتظارات در گروه مداخله نسبت به گروه کنترل بصورت معناداری افزایش یافته بود (۴). در مطالعه دیگری که بر روی دانشجویان پرستاری مشهد انجام شد گذاشتن و برداشتن سوند معده و همچنین پوشیدن و در آوردن دستکش و شستن دست‌ها به روش غیر جراحی به صورت نمایش با مربی و نمایش با فیلم ویدیویی آموزش داده شد. در این مطالعه آموزش با مربی در دو حیطة از سه حیطة مهارتی مؤثرتر بود (۵).

اکثر مطالعات انجام شده داخلی در مقطع آموزش عالی پزشکی، روش ویدیویی را با روش آموزش نمایشی زنده مقایسه کرده اند. به عنوان مثال مطالعه ای تجربی در سال ۱۳۸۱ که بر روی ۴۰ نفر از دانشجویان پرستای و مامایی انجام گرفت، دو مهارت شستن دست‌ها به روش جراحی و تعویض پانسمان بصورت روش متداول (نمایشی) و ویدیویی در ۲ گروه جداگانه آموزش داده شد و پس از ۲۴ ساعت از طریق پس آزمون مورد قضاوت قرار گرفت. در این مطالعه آموزش

بیماری‌های کودکان افزایش قابل توجهی داشت. همچنین دریافت آنها از نمونه‌های واقعی بیماری، پیشرفت واقعی نشان داد (۲). در یک مطالعه دیگر در سال ۲۰۰۵، استفاده از یک فیلم ویدیویی که چگونگی اندازه‌گیری فشارخون را نمایش می‌داد به عنوان روش کمکی در آموزش دانشجویان پرستاری به کار رفت که نتیجه مطلوبی داشت. در این روش با حضور مدرس و دانشجو از یک فیلم ۲۴ دقیقه‌ای به عنوان روش کمکی در آموزش استفاده شده بود (۳).

یکی از مهمترین و در عین حال مشکل‌ترین بخش‌های آموزشی در حیطه علوم پزشکی به خصوص برای دانشجویان پزشکی آموزش معاینات فیزیکی (Physical examination) است، چرا که در بسیاری از موارد تکیه کردن بر کتاب و تصاویر به تنهایی نمی‌تواند تمام نکات آموزشی را به دانشجو منتقل نماید در نتیجه ممکن است انتقال اطلاعات کاربردی و ایجاد مهارت‌های عملی به صورت ناقص صورت گیرد و یا بدلیل نبودن شرایط فیزیکی لازم و عدم وجود بیمار واقعی در آن حیطه خاص، تفهیم این مطالب به درستی صورت نگیرد. لذا در صورت استفاده از روش‌های چند وجهی آموزشی که همزمان حواس بینایی و شنوایی دانشجوی پزشکی را درگیر سازد (مانند فیلم‌های ویدیویی) می‌توان به افزایش تمرکز او در زمان یادگیری کمک و مشکلات فوق را تا حدی برطرف نمود. این امر در معاینات سیستم عصبی (Neurological Examination) که بخش پیچیده‌تری از معاینات فیزیکی را شامل می‌شود، اهمیت بیشتری پیدا می‌کند.

بدین منظور بخش نورولوژی دانشگاه علوم پزشکی شیراز کلاس‌هایی را برنامه‌ریزی کرده که شامل چندین فیلم کوتاه آموزشی در ارتباط با معاینات اولیه نورولوژی می‌باشد و با حضور دستیاران گروه برگزار می‌گردد. این برنامه جدید آموزشی بر اساس نیاز دانشجویان طراحی شده و به عنوان اولین قدم در یادآوری مطالب قبلی و آشنایی با مطالب تکمیلی جدید استفاده می‌گردد.

نمایشی زنده به موازات هم و یا به صورت جایگزین پرداخته است. تا آنجایی که ما بررسی نمودیم در کشور ما این طرح برای اولین بار برای دانشجویان پزشکی انجام شده است. ضمن اینکه در طرح ما (بر خلاف سایر انواع مشابه)، جایگزینی روش نمایشی به جای استاد صورت نمی گیرد، بلکه همزمان با اجرای فیلم بحث و تبادل نظر - در حضور آموزش دهنده‌ای در سطح بالاتر- و در صورت لزوم معاینه زنده بر روی خود دانشجویان نیز انجام می شود. این روش به عنوان مقدمه ای بر آموزش های تکمیلی در بخش ها انجام می گیرد و هدف آن ایجاد آمادگی ذهنی برای دریافت بهتر معاینات واقعی بر بالین بیمار می باشد و همین خصوصیت است که آن را از طرح های قبلی متمایز کرده و بدیع می سازد.

متداول نمایشی نسبت به روش ویدیویی تأثیر بیشتری به ویژه در حیطه روانی - حرکتی داشت(۶). در یک مطالعه دیگر در دانشکده پرستاری جهرم در سال ۱۳۸۹، آموزش های تئوری و عملی دانشجویان در دو گروه جداگانه بصورت روش سنتی (گروه اول) و روش سیستم مجازی و انیمیشن های تعاملی (گروه دوم) انجام گرفت و سپس با هم مقایسه شد. در آموزش تئوری میانگین نمره در گروه تجربی بالاتر بود اما در آموزش عملی اختلاف معنادار نبود. در نتیجه گیری کلی، نویسندگان پیشنهاد کرده بودند که استفاده از سیستم های مجازی بدلیل فعال بودن فراگیر در امر یادگیری می تواند در کنار روش های سنتی، آموزشات مفیدی را در فهم عمیق تر فراگیر به جا بگذارد(۷).

این مطالعات عمدتاً، در حیطه آموزش های عملی پرستاری بوده و همان گونه که گفته شد به مقایسه روش های ویدیویی و

social competence. Iran J Health Educ Health Promotion. 2014;2(1):57-64. [In Persian]

References:

1. El-Sayed RE-SH, El-Sayed SE-HAE-R. Video-based lectures: An emerging paradigm for teaching human anatomy and physiology to student nurses. Alexandria J Med. 2013;49(3):215-22.
2. Malon M, Cortes D, Greisen G. Medical students' assessment of pediatric patients - teaching and evaluation using video cases. BMC Med Educ. 2014;14(1):1-7.
3. Corbally MA. Considering video production? Lessons learned from the production of a blood pressure measurement video. Nurse Educ Pract. 2005;5(6):375-9.
4. Jafari Baghkheirati A, Ghahremani L, Keshavarzi S, Kaveh M. The effect of optimism training through educational movies on the students' social competence. Iran J Health Educ Health Promotion. 2014;2(1):57-64. [In Persian]
5. Nourozi HM, Rokhi F, Karimi Moonaghi H. Comparison of Video-Based Instruction and Instructor Demonstration on Learning of Practical Skills in Nursing Students. Iran J Med Educ. 2013;13(7):571-6. [In Persian]
6. Karimi-Moneghi H, Valaei N, Mortazavi F. The effect of video-based instruction versus demonstration on learning of clinical skills. J Gorgan Univ Med Sci. 2003;5(2):77-82. [In Persian]
7. Shahsavari Isfahani S, Mosallanejad L, Sobhanian S. The effect of virtual and traditional methods on students learning and competency - based skills. 2. J Hormozgan Univ Med Sci. 2010;14(3):184-90.